

Имом Бухорийнинг «Ҳадис» китобларини ўқиб чиқиб ҳайрон бўлдим

16:38 / 27.04.2016 2730

САВОЛ: Ассалому алайкум, ҳурматли Шайх ҳазратлари!

Сизга бир савол билан мурожаат қилмоқчи эдим, мен Имом Бухорийнинг «Ҳадис» китобларини ўқиб чиқиб ҳайрон бўлдим, чунки бу китобнинг тартибланиши ҳақида савол пайдо бўлди. Хуллас ушбу китоб қандай тартиб билан ёзилган, ахир унда камдан-кам мавзуга боғлиқликни кўрамиз. Бунга бирор изоҳ борми?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Сиз айтиб ўтган китобни ўзбекчага таржима қилишда хатога йўл қўйилиб, «ҳадис» деб номланган. Аслида, таржимонлар ўзлари таржима қилаётган китобнинг муқовасига қарашганида «Саҳиҳ Бухорий» деган ёзувни кўрар эдилар. Бу хатони китобни қайта чоп қилишда тузатиш лозим.

Имом Бухорийнинг бош асари бўлмиш бу китоб турли номлар билан аталади. Аммо у кишининг ўзлари қўйган расмий номни жуда оз сонли одамлар билади. Китобнинг асл ва тўлиқ номи қуйидагича: «Ал-Жомеъ ас-Саҳиҳ ал-Муснад мин ҳадиси Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ва сунаниҳи ва айямиҳи».

Китобнинг номини сўзма-сўз таржима қиладиган бўлсак, «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳадислари, суннатлари ва айёмлари ҳақида жамловчи, саҳиҳ ва муснад» деган маъно чиқади.

Китобнинг «Жомеъ» деб номланиши сабаби:

Ҳадис илми уламоларининг истилоҳида «Жомеъ» деганда ҳадиснинг барча қисмларини жамловчи деган маъно тушунилади. У ақийда, ҳукмлар, зоҳидлик, емоқ-ичмоқ одоби, сафар, туриб-ўтириш одоби, тафсир, тарих, сияр, фитналар, фазилатларга оид ҳадисларни ўз ичига олган китоб, деган маънони билдиради.

Бу ҳақда Валиюллоҳ Деҳлавий қуйидагиларни айтади:

«Аҳли ҳадислар ҳадис илмини девонга киритиб тасниф қилганларида уни тўрт фандан иборат қилишган.

1. Суннат Фани. Яъни, фикҳга оид нарсалар. Моликнинг «Муватто»си ва Суфённинг «Жомеъ»ига ўхшаш китоблар.
2. Тафсир Фани. Ибн Журайжнинг китобига ўхшаш.
3. Сийрат Фани. Муҳаммад ибн Исҳоқнинг китобига ўхшаш.
4. Зухд ва Рақоиқ. Ибн Муборакнинг китобига ўхшаш.

Бухорий мазкур тўрт фанни бир китоб-да жамлашни ирода қилди. Шу билан бирга Бухорийдан олдинги ва унинг замони уламолари саҳиҳлиги ҳақида ҳукм қилган ҳадисларнигина олишни йўлга қўйди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга етиб борадиган маснад ҳадисларнигина олишни раво кўрди. Китобдаги баъзи асарлар ва шунга ўхшаш нарсалар фақатгина ҳадисга тобеъ бўлган ҳолда келган. Асл бўлиб келмаган.

Шунинг учун ҳам унинг китоби «Ал-Жомеъ ас-Саҳиҳ ал-Муснад» деб номланган. Яна Бухорий Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳадисларидан ҳукм чиқаришга қаттиқ уринган. Ҳар бир ҳадисдан кўплаб масалаларни чиқарган. Буни ундан олдин ҳеч ким қилмаган».

Фақат саҳиҳ ҳадисларга суянилгани ҳақида:

Имом Бухорий ўзларининг «Жомеъус Саҳиҳ» китобларида фақатгина саҳиҳ ҳадисларга эътиод қилганлари ҳақида гаплар керагидан ҳам кўп. Бу ҳақиқатни у кишининг ўзлари очиқ-ойдин айтганлар ва бошқа уламолар бу гапни қўллаб-қувватлаганлар.

Хатиб Бағдодий ўз санади ила Иброҳим Маъқалдан ривоят қилади:

«Муҳаммад ибн Исмоил Бухорийнинг: «Жомеъ» китобимга саҳиҳдан бошқани киритмадим. Чўзилиб кетмасин деб саҳиҳларни ҳам тарк қилдим» деганини эшитдим». Валлоҳу аълам.